

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasiło avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 42.

V Ljubljani, 20. vinotoka 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Novi šolski in učni red za ljudske in meščanske šole. — Naš denarni zavod. — Učiteljske plače in deželni zbor kranjski. — Učiteljsko vprašanje v štajerskem deželnem zboru. — Kako nastavljajo pri nas učiteljstvo? — Razstava učil v Ljubljani. — Priznanja in zaupnice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati. — Sodelovanje učiteljev pri vsakdanji brzojavni vremenski prognozi.

Novi šolski in učni red za ljudske in meščanske šole.

V soboto dne 14. t. m. je razglasil državni zakonik naredbo naučnega ministrstva z dne 29. sept. t. l., s čimer se izda »definitivni šolski in učni red za občne ljudske in meščanske šole.« Učna uprava preludira temu razglasu s komentarjem, ki znači jako ljubeznivo kritiko svoje naredbe. Tako imenovani »definitivni« šolski red pušča še mnogo važnih stvari neurejenih, nanje se ozira le »v obliki izpodbud.«

Ker naredbe same še nimamo pred seboj, si oglejmo nastopni komentar, ki nam je došel.

Pomožni in pospeševalni razredi.

V § 6. je za Avstrijo obsežena nova izpodbuda za ustanovitev posebnih pomožnih in pospeševalnih razredov nepolnočutnim in slabejše nadarjenim otrokom na ljudskih šolah. Enake ustanovitve so v Nemčiji precej razširjene in imajo uspeh. Zlasti pospeševalni razredi, urejeni po takomimannheimskem sistemu, v katerih se po bolezni in slabejši nadarjenosti zaostali otroci pripravljajo za vstop v višje razrede, zaslužujejo oziranje merodajnih činiteljev v večjih šolskih središčih, ker bi bili sposobni, da se pri nas na mnogih krajih zmanjša znatno število repetentov.

Pomožni razredi naj bi zopet namesto posebnih zavodov za pouk nepolnočutnih otrok na ljudski šoli tvorili nadomestek in tako najubožnejšim ubožnih, ki ne dobe prostora v zavodih, posredovali dosegljivo mero občne izobrazbe.

Šolski zdravniki.

Pomenljivi so tudi migljaji na dobrote juhnih zavodov in lastnih šolskih kuhinj, kakor tudi opomnja pri nas še malo razširjenih šolskih zdravnikov. Nameščenje posebnih šolskih zdravnikov se sicer v naredbi ne zahteva, toda iz ekoliščine, da se računa na to, da bi bili potrebni, se lahko sklepa, da se učna uprava bavi z uravnavo te dosedaj zanemarjene panoge javne zdravstvene gojitve.

Nerazdeljeni dopoldanski pouk.

Pomembna je tudi ta novost, da se daje pooblaščenost za uvedenje nerazdeljenega dopoldanskega pouka v zvezi z uvrščanjem odmorov med posamnimi učnimi urami.

Otroška oskrba.

Baš tako zasluži poglavje o otroški oskrbi, da se posebič porazsveti. Določbe tega poglavja uresničujejo skupaj z drugimi odstavki te naredbe predpisani vzklic gojstvenega sodišča (des Pflugschaftsgerichtes) proti zanikarnim staršem in z odrejeno poizvedbo varuške oblasti nezakonskih in osirotelih otrok pri vpisu v šolo, kakor tudi z dolžnostjo šolskega vodje, vse otroke, ki jim ni postavljen varuh, naznaniti varušskemu sodišču, v natančno razporejenem načinu vodilne stavke tega človekoljubnega gibanja, ki meri na to, da se javne oblasti pritegnejo v sodelovanje. Ostale določbe te naredbe so strogo stvarne narave; omenijo naj se torej le one, ki bi utegnile zbuditi občno zanimanje.

Po prvem odstavku prvega poglavja o uredbi ljudske šole se more na ljudski šoli poleg onih v državnem ljudskošolskem zakonu naštetih obveznih učnih predmetov uvesti tudi pouk o kakem drugem deželnem jeziku, goslanju in ročnih delih, dalje dela v šolskem vrtu.

Zadnja učna panoga se je že dosedaj v posamnih krajih prav lepo gojila, ali manjkali so doslej natančnejši predpisi. Ti se morajo oživotvoriti.

Da se naj na ljudski šoli goje tudi mladinske igre in pripravijo igrišča, se pozdravlja napresrčnejše, vendar ni natančnejših določb o tem, na čigave stroške naj se to zgodi. Te določbe se morajo ravno po zistemu naših ljudskošolskih zakonov oživotvoriti šele po zakonodajstvenem potu.

V odstavku o šolski obveznosti in o upisu v ljudsko šolo se izkuša po odločenju šolske matrike od šolskega imenika napotiti dvojno strogo kontrolo o vseh v šolodolžni starosti bivajočih otrok. Vendar obseza naredba v tem oziru le temeljne stavke ter prepušča natančnejšo ureditev deželnim šolskim svetom.

Predpisi o uvrstitvi otrok v razrede, oddelke in skupine značijo napredek nasproti dosedanjim določbam. Dosedaj so

se pač otroci ob koncu šol. leta v šolskem naznanilu za vstop v bližnji višji razred ali oddelek kot sposobni proglasili, toda pri uvrstitvi otroka ob začetku naslednjega leta ni bil učiteljski zbor zavezan, tega se držati, zlasti če je otrok prišel iz ene v drugo šolo. Odslej bo šol. naznanilo utemeljilo pravico do določene uvrstitve; če je bil otrok v šolskem naznanilu proglašen za sposobnega v določeni razred, se mora v naslednjem letu v ta razred tudi uvrstiti.

Enake pravice bodo tudi veljale za izpitna izpričevala doma poučevanih otrok, ki so bila doslej skoro brez vrednosti.

Dvomesechne počitnice.

V odstavku »o učnem času in počitnicah« se uvedejo v naredbi v toliko, če nimajo deželni zakoni drugačnih določb, tudi na šolah po kmetih dvomesechne počitnice. Če gre za nujna poljska dela, pri katerih naj bi sodelali otroci, more začetek počitnic določiti celo krajni šolski svet.

Pri določbi dnevnih ur za pouk se morejo popolnoma upoštevati krajevne razmere; tudi je zagotovljeno za oziranje na mladostno dobo.

Gojstveno sodišče in šolsko strahovanje.

Da se primorajo zanikarni starši, ki zanemarjajo šolski obisk svojih otrok, v izpolnjevanje svojih dolžnosti, je šoli dovoljen vzklic, da poseže vmes gojstveno sodišče, če bi ne zadoščale šolozamudne kazni. Poostrenje šolskih kazni se ne bo odredilo, tudi prepoved telesnega strahovanja ostane še dalje v veljavi. Naredba pokazuje učitelju druga pota, da pride do dobrega šolskega strahovanja; zavezuje ga, da kar največ goji občevarje z domačo hišo, svetuje mu, da prireja rodovinske večere in mu priporoča, da se trudi na vsak način za zaupanje občinstva.

Da se morejo uvesti v nalašč pripravljenih disciplinarnih razredih, dalje v šolah vzgojnih zavodov, rešilnih domov in poboljševalnih zavodov za zanemarjene otroke ostrejša disciplinarna sredstva, po okoliščinah pač tudi telesna strahovanja, je to smotru in dejstvenim potrebam teh uravnav in zavodov odgovarjajoč strahovalni red.

Kar posebič zadeva disciplinarne razrede, se mora odkazanje otroka v tak razred ujemati s strogimi predpogoji ter obdano biti s posebnimi kvartelami (predvidnostnimi odredbami).

Izpričevala.

V odstavku »o razredovanju in izpričevalih« se predpisuje za vedenje, marljivost in zunanjo obliko pismenih nalog na meščanskih šolah v letu 1903. po vzoru srednje šole uvedena lestvica razredovalnih znakov tudi za občne ljudske šole; za napredek pa se nasprotno pridrži dosedanja lestvica znakov, da se ogne ostri izpreminjavi že udomačenega, medtem ko na meščanskih šolah velja od leta 1903. uvedena lestvica znakov iz srednje šole.

Bistveno olajšavo donša učiteljem določba, da se v prvem četrtletju razreduje napredek otrok v prvi učni stopnji v vseh predmetih z enim znakom. S tem se daje učitelju čas, da se uči otroke spoznavati in njih znanosti individualizirati šele po nekakem vglobljenju snovi.

Nobenih sklepni izpitov.

V prejšnji šolski in učni naredbi pridržani sklepni izpiti se opuste v novi naredbi.

Določa, da naj se uporablja za tisk šolskih naznanil tudi v c. k. zalogah šolskih knjig oskrbljeni, s cesarskim orlom v podtisku prevideni enakovrstni izpričevalni papir. Šolsko naznanilo, ki se že zdavnaj smatra in obravnava kot izpričevalo, se bo odslej opremilo s pravnimi nasledki izpričevala in se bo tudi zunanje v enakost postavilo z izpričevalom.

Nastavljanje učiteljev.

Obsežni odstavek o učnih osebah obravnava najprvo sistematično na postavni podlagi sposobnost za učni urad in predpis pri nastavljanju učiteljev.

Znamenita je določba, da more deželna šolska oblast pred vsakim definitivnim nameščenjem učnega mesta na kaki dekliški šoli določiti, ali naj se učno mesto namesti z žensko ali moško učno osebo ali naj se pogajanje učnih oseb brez razlike spola prosto pusti. Ta ukrenitev se mora pozneje pri naslednjem imenovanju upoštevati.

Ravno tako točno kakor glede drugih učnih oseb se uravnava stališče verskih učiteljev na strogo zakoniti podlagi.

Z izključenjem hospitantov ali takoimenovanih šolskih praktikantov od podeljevanja pouka se bo v okom prišlo zlu, ki se je v nekaterih krajih udomačilo, da so se učiteljski kandidati v tej obliki pripravljali na izpit učne sposobnosti, medtem ko zakon zato zahteva uporabo v praktični šolski službi, torej uporabo polnopolnih učiteljev.

Meščanska šola.

V drugem poglavju so obsežene vse odredbe ki se za meščansko šolo ločijo od občne ljudske šole.

Te določbe se natančno naslanjajo na predpise odlokov z dne 12. junija 1903 o reorganizaciji meščanske šole in vsebujejo le to novost, da šolska naznanila na meščanskih šolah odslej popolnoma odpadejo. Na njih mesto stopijo v potrebi preprosti izpiski iz razrednega imenika, ki se vročijo staršem.

Učna snov meščanske šole se more razširiti z uvedbo neobveznega pouka o ročnih delih, o gospodinjstvu, o stenografiji in o pisanju na stroju.

Na dekliških meščanskih šolah se naj učenkam da tudi prilika, da se udeležujejo zabavanj in iger otroškega vrta. Kjer je prirejena posebna šolska kuhinja, se morejo učenke pri pouku o gospodinjstvu poučevati tudi v kuhinjskih delih.

Meščanskošolskim učiteljem prinaša nova naredba naslov »strokovni učitelj« in »razrednik« dalje lastne konference za posebne zadeve meščanske šole, če so z občno ljudsko šolo pod skupnim vodstvom.

Od meščanskošolskih učiteljev večkrat poudarjane zahteve po posebnih določbah o pripustnem številu, o posamnih meščanskošolskih razredih, o potrebi ustanovitve vzporednih razredov, če so posamni razredi prenapolnjeni, in o številu učnih mest pri ustanovitvi vzporednih razredov kakor tudi o učni obveznosti strokovnih učiteljev se v naredbi sami pač ne ozira, ker bi bila za to potrebna izpreminjava zakonitih podlag naredbe.

Zasebni pouk.

Prvikrat je, da se zasebni pouk sistematično uravnava. Znamenita je konfesionalnim zasebnim šolam privoljena pravica, da jim ni treba skrbeti za verski pouk in verske vaje drugoverskih učencev.

Natančno so dalje uravnani letni izpiti in odpustni izpiti doma poučevanih otrok. Letnim izpitnim izpričevalom se priznava pomen, da se mora otrok na podlagi tega izpričevala uvrstiti v oni razred javne ljudske šole, ki je bil zanj pri izpitu proglašen kot sposoben.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca kimavca 1905 K 143.621.52.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljske plače in deželni zbor kranjski.

Kranjska dežela zbuja te dni zanimanje v političnih krogih vseh strank. To zanimanje zbuja osebne izpremembe pri deželni vladi kranjski in sklicanje deželnega zbora na dan 25. t. m. Umevno povsem je, da tudi učiteljstvo ne pušča ta položaj v deželi popolnoma ravnodušno. Saj leži za nas najvažnejša zadeva — izboljšanje plač — v rokah usode, ki bo odločevala ves položaj v deželnem zboru. Mi nismo optimisti zaradi žalostnih izkušenj, zato nimamo prav posebnega upanja. Vkljub temu pa izrekamo svoje zahteve, da se mora zgoditi nekaj v naše dobro, ako bo redno zasedanje. Poslanci vseh strank morajo vedeti, da so naše gmotne razmere neznosne. Ako imajo res kaj srca, morajo vsi soglasno upoštevati naše zahteve. Izboljšati se nam morajo plače. Ugovorov, ki bi jih naštevati razni poslanci, ne priznavamo kot tehtnih in veljavnih. Mi hočemo ravnopravno stališče z vsemi stanovi, tudi z duhovščino. Kdor vzdržuje duhovnika, uradnika, profesorja, naj vzdržuje tudi nas. Brez našega dela pade ves družabni človeški ustroj, zato smo vsaj tako važni kakor drugi stanovi. In če se dobi denar za stanove, ki so boljše od nas plačani, naj se dobi tudi denar za nas. Kranjska dežela je sicer nebogata, toda reči moramo, ako da za škofove zavode na leto do 100.000 K in za druge nepotrebne zadeve tudi na stotisoče in nima od tega nobenih neposrednih koristi, naj tudi dobi denar za reguliranje naših plač.

Zato slovesno apelujemo na poslance, ki imajo kaj srca za učiteljstvo, naj neustrašno predlože predlog za izboljšanje naših plač. Ako ne store tega, potem hočemo mi storiti potrebno, da se prepričajo vsi, da nočemo prenašati nič več tega bednega položaja.

Da je v učiteljstvu moč, naj bode v svarilen zgled postopanje naših delegatov pri dež. učiteljski skupščini v Ljubljani. Sila nas je in nas bo še zedinila v skupen odpor proti vsem našim neprijateljem in zatiralcem. Posegli bomo po takih sredstvih, o kakršnih se gotovim ljudem še sanja ne. Ljudje smo, zato pa hočemo živeti kot ljudje in ne životariti kakor pregnana in zavržena bitja. Deco imamo, ki ima ravno take telesne potrebe kakor deca drugih ljudi, zato

moramo imeti denarja in denarja, da jo preživljamo. Izobražati moramo mladino, sebe in lastno deco, in to stane v današnjih časih mnogo denarja. Delamo vztrajno od jutra do noči, in naše delo nilahko.

Poslanci naj vse to uvažujejo in brez bojazni sklenejo regulacijo plač. Ljudstvo ne bo toliko mrmralo kakor mislijo nekateri, ker vidi, da to zaslužno in potrebujemo.

Kdor pa je proti našemu izboljšanju, ta naj premisli, da dan plačila in maščevanja tudi lahko pride prav kmalu. Vedni boj in vedno zahtevanje nas je popolnoma utrdilo, da smo postali neupogljivi v svojih zahtevah in jih hočemo in tudi moramo dognati do konca.

Za dan 25. oktobra pa kličemo ponovno vsem poslancem, naj uvažujejo učiteljski gmotni položaj in zastavijo vse svoje sile v to, da se nam izboljša. Prepričani naj bodo vsi, ki so dobrega srca, da s tem store eno najčlovekoljubnejših del.

Učiteljsko vprašanje v štajerskem deželnem zboru.

»Domovina« piše, da živimo v dobi, ko se bore za obstanek vsi sloji človeštva. To življensko vprašanje je postalo danes vsakdanje. In temu se ne smemo čuditi. Pri rapidno naraščajoči draginji in pri vedno večjih človeških potrebah, ki naj ustrežajo duhu časa in napredka, je to gotovo samobesbi umljivo in celo potrebno. Kdor živi v mestu ali trgu, ta dobro ve, da mora dobro obrniti vsak vinar, ako hoče, da ne pride koncem meseca v zadrego. S tem pa ni rečeno, da bi morali izvzeti življenje na kmetih. Pomanjkanje železnic in mnogoterih živil, ki jih je treba dobivati iz mesta, napravlja še večje stroške kakor onim v mestu.

In tako se ne godi samo osebam enega stanu, ampak vsem. Kaj naj pa poreče učiteljstvo, katerega plače se niti primerjati ne dajo s plačami nekaterih kategorij državnih uradnikov, ki daleko zastajajo v izobrazbi za učiteljstvom.

Res je, da so se pred sedmimi leti regulirale plače štajerskemu učiteljstvu, ali kako? Tako, da ima največ dobička od tiste regulacije nemško učiteljstvo zgornjega Štajerja. In kaka je bila ta regulacija? Za nekaj obstopkov so se zvišali prej sramotni prejemki štajerskega učiteljstva. Posebno mlajše učiteljstvo je danes v tako obupnem gmotnem položaju, da se ne more ganiti nikamor. Kako naj izhaja mlad učitelj s srednješolsko izobrazbo ter z vsemi potrebnimi izpiti s svojimi 83 K mesečno? A še od te vsote se mu mesečno redno odteguje, posebno tisto leto, ko postane definitivni, tako da dobiva takrat komaj dobro polovico omenjene vsote. Zaradi tega tiči mlajše učiteljstvo v vednih gmotnih skrbih in zadregah, ki ovirajo njega uspešno delovanje v šoli in zunaj šole. Priznati pa mora vsak, da je skrb za življenske potrebe prvo, potem pride šele drugo.

Vrgli so učiteljstvu lansko leto pesek v oči ter dovolili 50.000 K za pomaknjenje nekaterih tretjih, oziroma drugih razredov v višje razrede. Koliko ima učiteljstvo od tega, naj zadostuje dejstvo, da pridejo v nekem okraju v drugi razred celi trije šolski razredi, a v prvi razred celih 0,5 razreda. Tak je bil torej ta pesek v oči.

Povedati je treba tudi, da je razvrstitev šol v posamezne plačilne razrede zlasti slovenskemu učiteljstvu skrajno krivična razdelitev. Dočim so spravili skoro vse prve in druge plačilne razrede na Zgornje Štajersko, so pustili slovenskemu učiteljstvu večinoma tretje razrede; le tuptam je ostal kak drugi plačilni razred, ki so ga gotovo takrat izgubili, ko so jih »sejali«. O prvem plačilnem razredu pa sploh govora ni. Tako se torej godi slovenskemu učiteljstvu, ki slušbuje v isti deželi in ima isto izobrazbo in iste študije kakor nemško učiteljstvo s to razliko, da deluje slovensko učiteljstvo v šoli z mnogo večjo vmeno in požrtvovalnostjo, in kar je dokazano, tudi z mnogo večjim uspehom.

To so reči, ki bole marsikaterega slovenskega učitelja, ako le za trenutek pogleda v šematizem. Vsak pošten človek, vsak rodoljub nam mora brez ovinkov priznati, da bodo učiteljske plače dosegle šele takrat svoj namen, kadar bodo enake plačam onih državnih uradnikov, ki imajo iste študije in isto izobrazbo kakor učiteljstvo. Da pa učiteljstvo vedno le mirno čaka in čaka, so ga privedle k temu dolgoletne izkušnje, da se je namreč leta in leta trudilo in prizadevalo, da, celo eksponiralo za zboljšanje svojih plač — a seveda zastoj.

Oglejmo si nekoliko politične razmere v naši deželi. Kak duh veje povsod, in da se isti sistematično vsiljuje tudi našim šolam, o tem ni treba pisati. Ozmimo se le nekoliko na obmejne šole. Pred nedavnim časom je bilo v okrajih Arvež, Cmurek, Radgona in Lipnica še mnogo slovenskih učnih oseb. A danes? Zaman jih iščemo, in zaman bi bilo tudi prizadevanje rešiti te kraje. Žalostno gmotno stanje, večinoma tretji plačilni razredi, to so vzroki, da se odteguje slovensko učiteljstvo tem krajem. In kako naj životari v teh krajih, potapljaajočih se v nemškem morju? Plača njegova je premala, da bi mogel z njo pošteno izhajati — a drugih podpor se ne more in ne sme nadejati. V slov. okrajih si tuintam kateri še zasluži kako vsotico, ki pride prav njemu in njegovi družini.

Omeniti mi je pa še drugi važnejši moment. Po vsem našem cesarstvu so znane sramotno nizke plače kranjskega učiteljstva. Na Kranjskem pride učiteljska oseba povprečno na 1200 K plače na leto. A koliko jih je, ki ne dosežajo te vsote! Na Štajerskem pa pride povprečno na eno učiteljsko osebo 1500 K. In koliko jih je zopet, ki ne dosežajo niti te vsote niti 1400, 1200, in 1000 K! Navidezno boljše plače štajerskega učiteljstva so vlekale leto za letom mlajši kranjski naraščaj na Štajersko. Trumoma so prihajali Kranjci zadnja leta na Štajersko. Lahko rečemo, da je sedaj med slovenskim štajerskim učiteljstvom najmanj ena tretjina Kranjcev. Znanе so šole, na katerih slušbujejo kar po trije, da, celo po štirje Kranjci.

Dolgoletna borba kranjskega učiteljstva za izboljšanje gmotnega položaja, njih energični nastop in njihova edinost in kolegijalnost, pomanjkanje učiteljstva in zaradi tega žalostne šolske razmere — vse to bo prisililo zastopnike ljudstva, da se zavzemajo za to najaktualnejše in najeminentnejše vprašanje kranjske dežele. Zgodilo bi se bilo to gotovo že prej, da ni ovirala regulacije znana obštrukcija. Razmere so se letos na Kranjskem korenito predrugačile, in gotovo je, da se bo rešilo v kratkem času to pereče učiteljsko vprašanje.

Kako se bodo regulirale plače na Kranjskem? Tako gotovo, da bodo dosežale, ako ne celo presežale plače štajerskega učiteljstva. Vlada je že pred leti nasvetovala 25% zvišanje plač. Ako se samo to izvrši, bo zlasti mlajše učiteljstvo na Kranjskem mnogo na boljšem od štajerskega.

Da bo štajerska dežela občutno čutila posledice te regulacije, je pribito. Kranjsko učiteljstvo, službujoče na Štajerskem, bo zapuščalo Štajersko tako trumoma, kakor je prihajalo ter se bo naselilo v domači deželi. V prvi vrsti bo gnalo učiteljstvo nazaj izboljšanje gmotnega stanja, ljubezen do domačih krajev in svojcev, krivična razdelitev plačilnih razredov ter oni birokratski duh in ponemčevalni sistem, ki se hoče usiliti tudi slovenskim šolam. Dosti je torej razlogov, da Kranjcem na Štajerskem ne bo treba veliko premišljati, misliti bodo začeli pa tudi domačini. V par letih se bo poznala na Štajerskem velika praznота, ki bo leto za letom večja. Štajersko šolstvo bo začelo polagoma hirati, in ta rana se bo kaj težko zacelila. Prihajati bodo začeli na slovenske šole nemškutarski učitelji in učiteljice, ki bodo v kratkem ponemčili šolo za šolo. Edino poštena regulacija plač na podlagi sedanje draginje in sedanjega časa bi zaprla pot bodočemu hiranju in izseljevanju.

Zatorej, gg. poslanci, preden se podaste v Gradec, vam polagamo te resne pomisleke na srce. Povzdignite svoj glas tudi za učiteljstvo in prepričali se boste, da vam za trud ne bo hvaležno samo ono, ampak tudi vsak pošten rodoljub. Pokažite, da živite za naš narod, branite in ustvarite temelj njegovemu obstanku z dobro slovensko šolo!

Kako nastavljaajo pri nas učiteljstvo?

(Iz koprškega okraja).

Pod tem naslovom je bil priobčen v 33. štv. letošnjega »Tovariša« dopis. Izražena je bila želja, naj pojasni tovariš, ki je vložil rekurz zaradi imenovanja nadučitelja. To sem se namenil pojasniti jaz. Prej pa naj pojasnim vso zadevo.

§ 9. istrskega dež. šol. zakona z dne 3. novembra 1874. se glasi v nemškem izvirniku: »Die Bezirksschulbehörde, von welcher der Concurs ausgeschrieben wurde, sammelt die Gesuche der Concurrenten und verfaßt nach Ablauf der Concursfrist die allgemeine Tabelle derselben, in welcher die Concurrenten in fortlaufender Reihenfolge nach ihrem Verdienste und ihrer besonderen Tauglichkeit zu dem angesuchten Posten einzutragen sind«.

Za dotično službo je prosilo šest prosilcev, med katerimi sta dva starejša in eden, ki ima zrelostno in sposobnostno izkušnjo z odliko. Okrajni šolski svet je sestavil tabelo tako, da je postavil mlajše učitelje na prva mesta, a starejše, če tudi kvalificirane s prav povoljno, je potisnil nazaj. Ker vrši imenovanje deželni šolski svet, a druge oblastnije po točki 8. § 25. istr. dež. šol. zakona z dne 27. julija 1875, št. 18, le sodelujejo in ker določuje § 41. istega zakona, da je vložiti pritožbe proti sklepom dež. šol. sveta po istem na ministrstvo za bogočastje in uk, je vložil rekurent tem potom rekurz proti nepravilni tabeli. Rekurent je namreč mnenja, da ima večji »Verdienst« oni, ki dalje časa slušbuje s prav povoljnim uspehom. Ministrstvo ni še izreklo svojega mnenja, rekurent namreč še ni dobil rešitve, a deželni šolski svet je imenoval s svojim odlokom z dne 26. avgusta t. l. št. 1635, nadučitelja za dotično službo, in sicer je pri tem prezrl službena leta in tudi izkušnjo z odliko ter imenoval najmlajšega izmed vseh prosilcev. Imenovanec ima to lastnost, da šteje manj let od svojega rojstva do danes, kakor jih šteje drugi prosilec od nastopa službe. Iz tega je torej razvidno, kdo ima večji »Verdienst« in kaj ve-

ljajo službena leta, prav dovoljna kvalifikacija in izkušnja z odliko pri našem deželnem šolskem svetu!

Drugega komentara ne pišem, čeravno sem slišal, kako so deževale neke razglednice s prav čudno vsebino. Saj je že to dovolj kričeča ilustracija, kake razmere vladajo v Istril

Razstava učil v Ljubljani.

(Dalje.)

II. Verouk.

Verouk je po naših šolah še precej zanemarjen predmet, ker se ga morajo otroci le preveč učiti na pamet, ne da bi dotično snov razumeli. Glavna krivda temu je ta, ker veroučitelji nimajo na razpolago vselej potrebnih učil. Res je, da ni vselej denarja za učila, a veroučitelj, ki je navdušen za svoj predmet in ima tudi učiteljski poklic, ga že kje dobi, saj je v vsakem kraju nekaj šolskih prijateljev, kateri radi žrtvujejo par kron v šolske namene, če vidijo, da je to v korist njih otrokom. Poleg tega pride pa marsikdo tudi v zadrego, ker ne ve, katera in kakršna učila bi bilo treba nabaviti. Temu vzroku priti v okom, je imela namen razstava učil v Ljubljani, ki je bila v oddelku za veronauk prav bogato založena z najpotrebnejšimi, pa tudi z najmodernejšimi učili, ki jih potrebuje veroučitelj pri razlaganju veronauka. Ta del razstave so prav spretno in okusno uredili mestni veroučitelji A. Čadež, J. Mlakar in Al. Stroj ter izdali tudi popolen zapisnik vseh razstavljenih predmetov, ki ga jim je pomagal sestavljati tudi profesor A. Kržič.

V razstavi se je videlo, koliko učil je potreba pri razlaganju veronauka in kako malo teh učil je dobiti po naših šolah. Tu si videl razstavljene raznovrstne stenske zemljevide in krajevne slike, biblične slike, slike iz cerkvene zgodovine in iz liturgike. Poleg tega so bile razstavljene tudi knjige za katehetsko izobrazbo, metodične knjige za veronauk, pomožne knjige za biblične kateheze, pomožne knjige za razlago katekizma, pomožne knjige za cerkveno zgodovino, pomožne knjige za liturgiko zbirke zgledov uporabnih za katehezo, pomožne knjige ob pripravi za sv. zakramente in razne druge pomožne knjige.

Kakor rečeno, je bil ta del razstave jako zanimiv in ga je ogledalo prav veliko duhovnikov; zato upajmo, da bo obrodil tudi dober sad.

III. Računstvo in geometrijsko oblikoslovje.

1. razred. Rusko računalno. 30 kock; 10 belih in 20 črnih. 10 enako dolgih in debelih šibic. Šibičnjak. Slike števil in številčk na tablicah iz lepenke. Kozarec. Skledica. Lonček. Lešniki. Vinar. Bron. Zvon. Desetica. Nikelj. Cesarjeva fotografiska slika. Slika dvoglavega orla. Meter (lesen, platnen in papirnat, vsi razdeljeni na dm .) Traki različne dolžine in barve. Šibice, dolge 1 dm do 5 dm . Dva papirnata metrska traka. Dva metra dolga palica, razdeljena na dm . Liter, dl za suho blago in tekočine. Litrska in dvolitrska steklenica. Uteži. Kilogram. Tehnica. Različni predmeti za tehtanje.

2. razred. Rusko računalno. Stotna razpredelnica. Meter, dm , cm . Dva papirnata metrska traka. Dva metra dolga palica, razdeljena na dm in cm . Hektoliter, l , dl , cl za suho blago in tekočine. 1 q ; kg ; dkg ; g . Tehnica. Različni pred-

meti za tehtanje. Vinar; dvovinar; desetvinarski in dvajsetvinarski novček; krona; goldinar; kronski petak; zlati desetak; zlati dvajsetak. Ura.

3. razred. Tisočna razpredelnica. Trgovska tehtnica, kg ; dkg ; g . Hektoliter; l ; dl ; cl . Ura. Stenski koledar. Papir; lega; pola.

4. razred. Milimeter. Kvadratni meter, razdeljen na dm^2 (z metrsko palico se omeri $100 m^2 = 1 ar.$) Decigram. Cenovnik.

5. razred. Več metrskih palic za poočitovanje ulomkov. Cenovnik. Iz lepenke izrezana kvadrata, eden razdeljen na manjše kvadrate. Kvadratni meter, razdeljen na dm^2 in cm^2 . Dva pravokotnika iz lesa, eden razdeljen na kvadrate, drugi po diagonali na dva dela.

6. razred. Metrski trak in palice za poočitovanje ulomkov. Hektoliter; l ; $\frac{1}{2} l$; $\frac{1}{4} l$; $\frac{1}{8} l$; dl ; cl . Kilogram; $\frac{1}{2} kg$; $\frac{1}{4} kg$; dkg ; cg ; g . Tehnica. Kvadratni meter. Kubični meter; dm^3 , razstavljen na cm^3 . Ura. Skladni koledar. Cenovnik. Vozni red. Kocka. Pokončna 6-stranična prizma. Tetraeder-kvadrat, čigar stranica je razdeljena v 3 dele, ki dele lik v 9 manjših kvadratov za poočitovanje ploščine. Vrvica za poočitovanje obsega. Pravokotnik: $a = 3$; $b = 2$. Romb. Romboid. Trapec: 1 cel, 1 razstavljen na trikotnike. Enakostranični, enakokraki, raznostranični, ostrokotni, pravokotni, topokotni trikotniki. Trikotnik, ki se da razstaviti na pravokotnik s polovico trikotnikove višine. Pravilni peterokotniki, s šesterekotniki in osmerokotniki. Transponter. Šestilo.

7. razred. Razni krogi z vrvco za poočitovanje Ludolfovega šestila.

8. razred. Manjše kocke za poočitovanje telesnine. Razne pokončne in poševne prizme. Cilinder. Cev. Piramida. Prizma, razstavljen na tri piramide. Okrajšana piramida. Stožec. Okrajšani stožec. Krogla. Vozni red.

Zasluge za ta del razstave imajo gđč. K. Golf ter gg. A. Likozar in T. Valenta. Oziralo se je prvo na učila, ki se rabijo pri Črnivčevi računici in potem pa na učni načrt; zato je bil ta del razstave poučen tudi za učiteljsvo z dežele in zaradi tega smo navedli tudi vsa razstavljen učila.

(Dalje prih.)

Priznanja in zaupnice.

III.

Iz gotovega vira smo doznali, da je deželni šolski svet odredil disciplinarno preiskavo zoper delegate zadnje deželne učiteljske skupščine.

Torej stanovske sestre in stanovski bratje, ki so se za nas eksponirali, ki so glasno in jasno dali duška onim čutilom, ki že nekaj let sem prepajajo srca vseh zavednih članov našega stanu; oni naši legitimni zastopniki, ki so v prav primerni obliki v znani resoluciji za toliko časa odpovedali zakonu pokorščino, dokler ni uslišan glas obupavajočega, v tolmunu skrajne bede potaplja-jočega se učiteljsva — oni naši zastopniki naj bodo za ta neustrašeni in možati nastop kaznovani?

Smemo to molče dovoliti? Kdo izmed nas more to ravnodušno prenesti?

Če je kdaj bila, potrebna in umestna je sedaj — s stanovskega kakor tudi s človeškega stališča — solidarnost celokupnega kranjskega učiteljsva.

Klicu naših vrlih delegatov, ki jih je čula skoro vsa država, se imamo zahvaliti, da nam je zasvetil zopet žarek upanja — zlasti odkar se je v poslednjem času nekoliko razjasnilo prej za naš gmotni položaj tako temno politično slovensko obzorje — in to naj bi bilo kaznjivo?!

Izraževalci našega mišljenja naj bodo disciplinirani? Ne in ne!

Naša parola bodi: Kdor kaznuje te, kaznuje naj tudi nas! Njih misli so naše misli, njih dejanja so naša dejanja!

Vršili so le svojo dolžnost, dobro poznavajoč naše težnje.

Vsi za enega, eden za vse! To bodi naše vzvišeno geslo v tem slučaju.

Zato izrekamo delegatom IV. dež. učit. skupščine, izrečno in imenoma pa svojemu zastopniku, nadučitelju F. Gregorčiču, za njih možati nastop, dostojen zrelih mož, v svrhu izboljšanja obupnega gmotnega stanja popolno priznanje in brezpogojno zaupnico.

Predsedništvo slov. učit. društ. kočevskega okraja.

(To zaupnico je podpisalo 32 učiteljev, oziroma učiteljic.)

IV.

Učiteljsko društvo radovljanskega okraja o priliki svojega zborovanja v Lescah dne 12. oktobra 1905. glede na škandalozno nizke plače in vedno naraščajoče delo popolnoma odobrava odločni taktni korak delegatov in delegatinj ob priliki IV. deželne učiteljske skupščine s pripomnjo, da so delegati zastopali popolnoma interese svojih volilcev.

V.

Učiteljsko litijskega okraja popolnoma odobrava korak, ki sta ga storila izvoljena delegata tega okraja, namreč gg. nadučitelja Bernard Andoljšek iz Litije in Josip Zajec iz Velikega Gabra, pri letošnji IV. deželni učiteljski skupščini. Delegata sta storila le ono, kar sta imela naročeno od svojih volilcev. Ako hoče c. kr. deželni šolski svet koga disciplinirati, naj disciplinira vse učiteljsko litijskega okraja. Mislimo pa, da je dovolj hudo discipliniranje že sama naša škandalozna plačal

VI.

I. Učiteljsko novomeškega okraja, zbrano dne 12. oktobra t. l. na izrednem občnem zboru v Rudolfovem, se popolnoma strinja z odločnim nastopom gg. delegatov pri IV. deželni učiteljski skupščini ter jim izreka presrčno zahvalo, da so se tako neustrašeno zavzeli za najbolj pereče vprašanje učiteljskega stanu — za naš gmotni položaj.

II. Učiteljsko odločno protestira proti disciplinarnemu preganjanju, oziroma kaznovanju gg. delegatov, ker se z njihovim postopanjem strinja ogromna večina kranjskega učiteljstva.

VII.

Učiteljsko krškega okraja je zborovalo dne 12. t. m. v Kostanjevici in dne 15. t. m. v Mokronogu. Sklenilo je to-le:

Podpisano učiteljsko krškega šolskega okraja s tem izrečno izjavlja, da se popolnoma strinja z odločnim postopanjem delegatov 4. deželne učiteljske skupščine

v Ljubljani dne 4. septembra l. 1905 ter izreka vsem, posebno pa svojim izvoljenim delegatom gospodični Ani Schmidingerjevi, g. Aleksandru Lunačku in g. Franu Rantu svoje popolno zaupanje in priznanje.

Nasprotno pa resno obžaluje postopanje veleslavnih šol. oblasti, da te prete legitimnim zastopnikom kranjskega učiteljstva z disciplinarnimi preiskavami zato, ker so na pravem mestu povzdignili svoj glas v izboljšanje bednemu učiteljskemu stanju.

To zaupnico je podpisalo dvainpetdeset navzočih članov učiteljstva krškega okraja. Vsi drugi navzoči so podali pismene izjave, da se popolnoma strinjajo z zaupnico, oziroma s postopanjem delegacije.

VIII.

Učiteljsko postojnskega okraja, zbrano na izrednem občnem zboru v Postojni dne 15. vinotoka 1905, izreka svojim delegatom gg. Dragotinu Česniku, Antonu Skali in Janku Rudolfu svojo iskreno zahvalo in priznanje za pogumni in možati, pri vsem tem pa popolnoma taktni nastop pri IV. deželni učiteljski skupščini s pripombo, da pri sedanjih žalostnih gmotnih razmerah niso mogli bolje zastopati koristi svojih volilcev.

IX.

Dne 12. oktobra t. l. je zborovalo učiteljsko društvo logaškega okraja na Rakeku. Mnogobrojno obiskan izredni občni zbor je sprejel z velikim navdušenjem in enoglasno sledečo izjavo:

»Učiteljsko logaškega okraja popolnoma odobrava korak, ki sta ga storila izvoljena delegata tega okraja, gospoda nadučitelj Benedek in Šest, pri 4. deželni učiteljski konferenci. Delegata sta izvršila le to, kar so jima naročili volilci. Ako hoče c. kr. deželni šolski svet koga disciplinirati, naj disciplinira vse učiteljsko logaškega okraja. Naša škandalozna plača je pa itak dosti kruto naše discipliniranje«.

Vse gospodične učiteljice in gospodje učitelji, ki se zborovanja niso mogli udeležiti, so poslali odboru pismeno izjavo, da se z možatim in taktnim nastopom gospodov delegatov strinjajo popolnoma.

Pri zborovanju sprejeli sta (se še tile resoluciji: 1.) Merodajni krogi naj skrbijo, da se učiteljsvu čim prej izboljšajo plače tako, kakor velewa § 55. drž. šol. postave, ter da bodo enake plačam državnih uradnikov XI., X. in IX. plačilnega razreda. 2.) Učiteljsko želi, da bi šolske oblasti vprihodnje postopale z učiteljsvom bolj humano, kakor dosedaj; te naj bodo zagovornice učiteljstva in ne vedno strogi sodniki za vsak najmanjši prestop.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Iz litijskega okraja. Na dan 12. t. m. je sklical odbor litijskega okrajn. učitelj. društva svoj izredni občni zbor v Šmartno pri Litiji. Vabilu se je odzvalo skoro vse učiteljsvo tega okraja, le nujno in zaradi slabega vremena zadržani, preoddaljeni tovariši in tovarišice so poslali pismene izjave, da se popolnoma strinjajo z vsem, kar sklene izredni občni zbor glede neutemeljene disciplinarne preiskave proti izvoljenima delegatoma za dežel. učitelj. skupščino, tovarišema Andoljšku Bernardu iz

Litije in Zajcu Jos. iz Vel. Gabra. Gospoda delegata sta dobila na tem zborovanju pač najsijajnejši dokaz, da uživata splošno, vsestransko in odkritosrčno zaupanje svojih volilcev in volilk. C. kr. dež. šol. svet kakor tudi naši prijatelji in neprijatelji pa lahko izpredvidijo iz teh izrednih učiteljskih zborovanj, kakor tudi iz nastopa voljenih delegatov pri letošnji deželni učiteljski skupščini, da se je učiteljstvo strnilo v mogočno falango pod geslom: **Vsi za enega, eden za vse!** Prešli so oni blaženi časi, ko je učiteljstvo padalo v prah pred prvim okostenelim birokratom »plave krvi«. Mi vstajamo in vas je strahl!

Med splošnim navdušenjem in enoglasno se je sprejela izjava, ki jo prijavljamo na drugem mestu.

Pri razgovoru o tem koraku c. kr. deželnega šolskega sveta je padla marsikatera krepka beseda, češ c. kr. deželni šolski svet naj naprej samega sebe disciplinira, ko tepta tako samovoljno razne ministrske naredbe, ker je sklical šele po preteku 14 let deželno učiteljsko skupščino, čeravno predpisuje zakon, da mora biti vsakih 6 let.

Ravnatoko se je obsojala odsotnost tistih, ki bi jim bila dolžnost, da bi se udeležili te deželne učiteljske skupščine. Taktno to ni bilo!

O sramotnem nastopu naših c. kr. okraj. šol. nadzornikov pri deželni učiteljski skupščini se je le omenjalo, da taki nadzorniki pač ne morejo zahtevati od učiteljstva, da bi le-ti stremili za tem, da vzgoje iz svojih učencev značaje, ko vendar kranjsko učiteljsvo ve, kako je ravno hrepenel ta ali oni sedanjih c. kr. okraj. šol. nadzornikov še kakor aktivni učitelj po izboljšanju svojega gmotnega stanja s tem, da je opravljal le dobro plačane postranske posle, in pa da še dandanes igra tu ali tam kak »dar« precej dobro vlogo.

K sklepu se je še razvil nekak splošen načrt za prihodnje naše postopanje in delovanje, ako se tudi v sedanjem zasedanju deželnega zbora ne doseže primerna ureditev naših beraških plač. §

Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj je imelo svoje zadnje zborovanje dne 4. oktobra v Kranju. Gotovo je, da je bila prva točka dnevnega reda ona privlačna sila, ki je združila toliko število učiteljev in učiteljic kakor že dolgo časa ne.

1. Deželna učiteljska skupščina. Takoj po običajnem pozdravu je prevzel predsedstvo odbornik gospod Fran Rojina, naker je poročal društveni predsednik kot bivši delegat, g. Fran Luznar, o IV. deželni učiteljski skupščini. Povedal je podrobno, kako so se vršile priprave k tej skupščini in obrazložil, kaj je dovedlo delegate in delegatinje, da so kot en mož storili odločen sklep, ki je že znan daleč izven naše kronovine. Po poročilu se je vnela daljša debata, ki je bila mestoma jako zanimiva. Dogovorilo se je tudi, kako naj postopa učiteljstvo v bodoče, če bi se morda izljubilo zapovedujočim faktorjem tirati do ekstremnosti tako »izboljšanje« učiteljskih plač, ki ga žele menda nekateri vitezi žalostnega spomina. Izjavo, ki jo je predlagal tovariš g. V. Rus, in ki je bila enoglasno sprejeta, smo priobčili že zadnjič.

2. »Zavezini« listi. *) »Zaveza« se je obrnila svoječasno do vseh učiteljskih društev, naj bi imela ta v svojih okrajih po nalašč za to določenih nadzorovalcih natančen pregled, koliko naročnikov imajo »Zavezini« listi v posameznih okrajih. Tačasni poročevalec g. V. Rus je podal detajliran pregled, iz katerega posnemljemo naslednje: »Zaveza« ima v svoji oskrbi štiri liste. Vseh šol v kranjskem okraju je 54: 40 javnih, 3 zasebne (poučujejo mm. uršulinke v Škofji Loki) 4 ekskurendne in 5 šol za silo (poučuje 6 župnikov in 1 organist). V tem okraju je nastavljenih 44 učiteljev in 30 učiteljic. »Popotnik« ima 38 naročnikov: 3 učitelje, 3 učiteljice in 30 šol. Na »Učiteljskega Tovariša« je naročenih 33 naročnikov: 27 učiteljev in 6 učiteljic. »Zvonček« dobiva 38 naročnikov: 4 učitelji in 33 šol. K tem številom je še prišteti okrajno učiteljsko knjižnico za okraj Kranj, ki ima vse te liste in učiteljsko društvo za kranjski šolski

okraj, ki je naročeno, izvzemši »Zvončka«, na oba prvoimenovana lista. Kakor do drugih upraviteljev »Zvezinih« listov se je obrnil poročevalec za podatke tudi do goriške Gabrščkovske tiskarne, ki tiska »Knjižnico za mladino«, od katere pa ni dobil točnega odgovora. Iz pisma je posneti, da je na »Knjižnico za mladino« naročenih 10 javnih šol s s štirinajstimi naročili, kar pa je gotovo pomota, ker je poročevalcu znanih mnogo šol, ki so že nekaj let naročene nanjo, katerih pa v odposlanem pismu ni bilo zaznamovanih. Glede »Knjižnice za mladino« torej tudi ne more dati jasnega pregleda. — Na noben list ni naročenih 5 javnih, nobena zasebna, razen ene nobena ekskurendna in nobena šola za silo. Istotako ni naročenih na noben list 17 učiteljev in 21 učiteljic. Z ozirom na učiteljsko gmotno stanje ni mogoče zahtevati, da bi bil vsak učitelj ali učiteljica naročena na te liste, a treba bo vsekakor, podrezati vsaj pri učiteljicah in pri neoženjenih učiteljih. Da ni 10 javnih šol naročenih niti na »Popotnika« niti na »Zvončka«, pa se mora grajati najostreje. Okrajni šolski sveti naj store tu svojo dolžnost! Znana strupena agitacija klerikalnih listov, ki se jih pri nas žalibog vse boji, je dognala glede naročnikov »Učit. Tovariša« svoj popolen uspeh — nobena šola ni naročena nanj. Kar se tiče zadnje imenovanega lista, naj skrbi vsako okrajno učiteljsko društvo po svojih odbornikih, da pridejo vse novosti in važnosti, ki se tičejo učiteljskega vprašanja, v ta list. Le na ta način bo ta izvrstno urejevani naš stanovski list pravo in verno zrcalo našega življenja in delovanja. Od rojstva sem pa prinaša primeroma prav lep dobiček vsako leto svoji materi »Zavezi« nje najmlajši sin »Zvonček«. In to novoletno darilo more biti še lepše! Treba je pridobiti vsaki učiteljici in vsakemu učitelju vsako leto vsaj po enega naročnika v posameznih imovitejših rodovinah. Slična agitacija pa bi imela tudi odločno vzgojno moč. Učenci, ki dobivajo na svoje ime ta list, dobe do čitva nehoti veselje, s tem pa imajo veselje do svoje dece tudi njih roditelji. Letnih 5 K za marsikatero staršo ni mnogo, saj izdajo tekom leta za nepotrebne, mnogokrat mladini celo kvarne igrače dosti več. Torej!?

3. Račun o Žumrovem spomeniku. K sklepu poda predsednik natančen račun o Žumrovem spomeniku ter obljubi, da priobči tekom prihodnjih dni imena darovalcev v »Gorenjcu« in v »Učit. Tovarišu«.

Ljubljansko učiteljsko društvo je imelo 11. oktobra t. l. zvečer v hotelu Lloyd svoj izredni občni zbor, ki se ga je udeležilo nepričakovano mnogo društvenikov in društvenih prijateljev. Predsednik J. Dimnik pozdravi navzoče z željo, da bi tudi navzoči člani postali kmalo društveni člani, in otvori zborovanje.

Prva točka dnevnega reda je bilo poročilo o IV. deželni učiteljski skupščini. Ker je bil poročevalec Fr. Črnagoj zaradi bolezni zadržan, je prečital predsednik vposlano poročilo, v katerem pojasnjuje poročevalec kot delegat postopanje delegacije pri dež. skupščini in našteva nagibe, ki so vodili delegate k znanemu koraku. Poročilo se vzame z vsestranskim odobravanjem na znanje. Na željo predsednika povzame besedo delegat L. Jelenc in pojasni v dolgem, navduševalnem in z navdušenjem sprejetem govoru zgodovino IV. dež. učit. skupščine od njenega početka do znanega konca. Ko je končal, se ni hotel poleči vihar ploskanja in navdušenega odobravanja, kar je delegatom ljubljanskega učiteljstva dokaz, da so ravnali prav in drugače ravnati niso mogli in smeli. Tajnik K. Wider prečita nato od društvenega odbora sklenjeno zaupnico delegatom, ki je bila enoglasno sprejeta. (Zaupnico je že prinesel »Učiteljski Tovariš« v zadnji številki.)

O drugi točki dnevnega reda: »Deželni zbor in učiteljske plače« poroča na kratko tajnik K. Wider v imenu društvenega odbora. »Dež. slov. učit. društvo« vloži v kratkem na dež. zbor prošnjo za povišanje plač vsemu kranjskemu učiteljstvu. Ker pa so v Ljubljani draginjske razmere neznosne, in trpi ljubljansko učiteljstvo posebno zaradi neznansko visokih stanarin, je sklenil društveni odbor, prositi potom ljubljanskih dež. poslancev dež. zbor za zvišanje že obstoječih stanarinskih doklad. Občni zbor je pri-

*) Želeti bi bilo, da poda tako natančno poročilo vsako društvo. Uredn.

trdil temu sklepu in je po daljši debati, ki so se je udeležili društveniki: Dimnik, Furlan, Gärtner, Jelenc, Kecelj, Levec, Likar, Likozar, Pretnar, Režek, Smrdelj, Škulj — sklenil, da izvoli odbor deputacijo treh članov, ki osebno naprosi oba dež. poslanca mesta Ljubljane, da se v dež. zboru zavzameta za zvišanje stanarine ljubljanskega učiteljstva, ne da bi se uložila posebna prošnja v ta namen. — Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zahvali predsednik navzoče na udeležbi in zaključi imenitno uspeli občni zbor. Društveniki pa so se med govori in petjem zabavali še dalje, veseleč se edinosti, ki vlada med večino ljubljanskega učiteljstva.

Književnost in umetnost.

„Slava Prešernu!“ V »Domovini« čitamo: Čudno se nam zdi, da se naši krajni šolski sveti tako malo zmenijo za to knjižico. Pa imamo vendar na Štajerskem krajne šolske svete, res so slovenski, pa se ne zgamejo, tudi če se slovensko mladino muči v slovenskih šolah z življenjepisi Schillerja, Goetheja, Uhlanda i. t. d. — o Prešernu pa se ne izpregovori beseda! Kje smo šel!

Pregledni izpisek iz navodila h kartografičnim osnovam. Sestavil prof. Josip Kožuh. Založila »Zvezna trgovina« v Celju. Cena 20 h, po pošti 23 h.

Janežič-Bartel: Nemško-slovenski slovar. Četrta izdaja. (Deutsch-slovenisches Handwörterbuch von A. Janežič. Vierte Auflage, bearbeitet von A. Bartel.) Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu je ravnokar dovršila in izdala četrto izdajo nemško-slovenskega slovarja, po kateri so zadnja leta že jako povpraševali. G. prof. A. Bartel v Ljubljani je to izdajo predelal, pomnožil in popravil na podlagi Pleteršnikovega slovarja in Levčevega pravopisa. V ostalem se nova izdaja naslanja na prejšnjo. Pomagali so g. pisatelju gg. prof. M. Pleteršnik, L. Pintar in g. A. Mikuš. Dasi je obseg knjige za 4 pole, to je 64 strani, večji kakor oni tretje izdaje (sedaj obsega 57 pol, t. j. 912 strani), je ostala cena neizpremenjena, namreč: 6 kron za broširan in 7 kron 20 vin. za vezan iztisk. (Poština za posamezne pošiljatve 30 vin. več.)

Družba sv. Mohorja. Naša družba sv. Mohorja je ostala letos nekako na isti visočini kakor lani. Šteje namreč vkup 83.572 udov, 1026 manj kakor lani, dočim smo bili lani napredovali za 8540 udov. Razmerje udov po posameznih škofijah, oziroma krajih nam kaže ta-le pregled:

1. Goriška nadškofija	9436	(— 157)	udov
2. Krška škofija	6438	(— 33)	»
3. Lavantinska škofija	25982	(— 1277)	»
4. Ljubljanska škofija	33318	(+ 535)	»
5. Tržaško-koperska škofija	4356	(— 259)	»
6. Sekovska škofija	513	(— 44)	»
7. Soboteljska škofija	244	(— 67)	»
8. Zagrebška nadškofija	468	(— 15)	»
9. Senjska in druge dalmat. škofije	291	(+ 89)	»
10. Poreška škofija	131	(+ 18)	»
11. Djakovska škofija	86	(+ 4)	»
12. Bosniške škofije	204	(+ 11)	»
13. Videmska nadškofija	230	(— 8)	»
14. Razni kraji	402	(— 125)	»
15. Amerikanci	1518	(+ 245)	»
16. Afrika in Azija	255	(+ 57)	»

Skupaj 83572 (— 1026) udov.

Številka v družbenih »zlatih bukvah«, v katere se vpisujejo novo vstopivši udje, je napredovala od 252.040 do 259.984, torej je vpisanih 7944 novih udov.

501.432 Mohorjevih knjig bode letos romalo med Slovence! Če dodamo to število onemu prejšnjih let, pridemo do števila 10.309.060 knjig, reci: deset milijonov tristo in devet tisoč ter šestdeset knjig, katere je družba samo kot letna darila svojim udom razdelila od svojega obstanka sem. Pri tem pa niso všteta mnoga poznejša naročila, ponatise itd.

Dne 10. oktobra smo začeli razpošiljati letošnje družbene knjige in prizadevali se bomo, da častiti udje dobijo knjige najprej kot mogoče. Odpravili bomo zaboje s knjigami po tej le vrsti:

Škofije: 1. ljubljanska; 2. goriška; 3. krška; 4. tržaška; 5. lavantinska; 6. razni kraji; 7. Amerika in Afrika.

Cenjene gospode poverjenike, katerim se knjige pošiljajo, nujno prosimo, naj takoj, ko dobijo »aviso«, pošljejo po nje na pošto ali železniško postajo, da ne bode sitnih reklamacij, ki povzročujejo samo zamudo in nepotrebne stroške. Poštne stroške morajo čast. poverjenikom povrniti posamezni udje.

One gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čimpreje pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prepotrebne prostora.

Odbor.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Županstvo v Begunjah na Gorenjskem 40 K; g. Edmund Kayčič, trgovec v Ljubljani, 20 K. Živeli!

Kolekta poštne znamk. Iz laškega okraja kolekta št. 79 in 80; iz voloskega okraja kolekta št. 127 in 128. Iz ptujske okolice kolekta št. 91. Živeli!

Letnina za l. 1905. G. Andrej Rapè, nadučitelj, in gđ. Ana Petrovčič, učiteljica v Smledniku.

Učiteljske vesti. Absolvirani učiteljski kandidat Ivan Žagar je imenovan provizoričnim učiteljem v Mengšu. Provizorična učiteljica v Mirni Marija Kastelic je imenovana v isti lastnosti v Cerkljah pri Krškem. Na zasilni šoli na Vrhu pri Logatcu je imenovan učiteljem župni upravitelj Ivan Miklavčič. — Za ljudsko šolo v Čepcljah je imenovana gđ. Marija Režek kot pomožna učiteljica, dozda supletinja v Spodnjem Logatcu.

Osebnosti iz brežiškega okraja. Kot supletinje so nameščene gospodične: Štefanija Cimperšek v Sevnici, Marija Matko v Rajhenburgu, Emilja Knapič in Štefanija Scheligo na Vidmu ter Irma Tanšek v Brežicah. Provizorični učitelj v Artičah je postal absolvirani učiteljski kandidat gospod J. Voglar iz Leskovca namesto definitivne učiteljice gospodične Olge Kline, ki se je službi odpovedala.

Priznanja in zaupnice, ki jih priobčuje naš list, so tako jasen in odločen govor kranjskega učiteljstva, da jih ne more nihče preslišati. Izraz so samostojnega mišljenja in neomajne stanovske zavednosti. Tako učiteljstvo izvojuje lahko vsak boj, naj mu ga usilijo od katerekoli strani. Kjer ni strahu, tamkaj vlada odločnost in pogum. — Ni nobene sile, ki bi mogla zamašiti učiteljskemu usta. Govorilo in delalo bo toliko časa, dokler ne pride do svojih pravic! S prvim odločnim korakom delegacije kranjskega učiteljstva niso še izčrpana vsa sredstva, da pride delavec do poštenega plačila. Tako zavedno učiteljstvo stori lahko še kaj drugega, tudi kaj takega, da bodo njegovi neprijatelji še boljodpirali oči in zaman iskali paragrafov, da bi disciplinirali celokupno kranjsko učiteljstvo! — Vsak previden človek, ako ima s šolstvom in učiteljstvom kaj posla, bi si moral prizadevati, da pomaga stremljenju učiteljstva do zmage; jako nesmiselno pa ravna tisti, kdor se postavlja v boj za kruh na učiteljstvu nasprotno stran. Sovraštvo zbuja sovraštvo! In ljudje, ki nas sovražijo, nas ne bodo vodili in še manj pometali z nami. To je tako resnično, kakor amen v očenašu. Povedali smo že, da so se na tako učiteljstvu nasprotno stališče postavili pri IV. deželni učiteljski skupščini gospodje nadzorniki, ki so vsi — razen dveh — vzrasli med učiteljstvom. A to še ni dovolj! Dohajajo nam poročila, da se tudi sedaj ob sklepanju zaupnic vtikavajo nekateri v svobodno voljo učiteljstva.

Ako ni to predrzno, pa je vsaj netaktno! Učiteljstvo je samo volilo delegate in delegatinje, zatorej sme tudi samo izrekati zaupnice in nezaupnice, kakor se mu zdi, kako je izvrševala delegacija svoj mandat. Nadzornikov to čisto in popolnoma nič ne briga. Vendar hodi v nekem okraju nadzornik kaj pridno od šole do šole in agitira proti tej zadevi. Iz današnjega našega lista se lahko dotični gospod prepriča, da se je osmešil in blamiral. Zatorej se je dvignila na primerno višino tudi njegova avtoriteta. Kdo je temu kriv, bo uganil sam. Jalova je tudi njegova trditev, da so se njegove hospitacije z ozirom na število obiskovalcev bolj obnesle nego učiteljska zborovanja. Vse učiteljstvo v okraju se še ni nikoli zbralo na njegovo vabilo! Iz dotičnega okraja mu svetujejo, naj poizkusi danes s hospitacijo. Potem lahko prevzame sam vlogo učitelja, hospitant in kritika! — Zapisali smo že dvakrat, danes ponavljamo tretjič: Kdor seje veter, žanje vihar! Kdor hoče vihar — pa ga imej! Učiteljstvo pa hoče kruha in zagadadelj se ne boji nobenega viharja!

To je edino pravi odgovor! C. kr. okrajni šol. svet v Črnomlju je sklenil v svoji seji dne 13. t. m. predlagati c. kr. dež. šolskemu svetu, da se na podlagi zaslišanja delegatov IV. deželne učiteljske skupščine opusti vsako nadaljno disciplinarno postopanje, ker je beda učiteljstva docela dokazana in ker je bilo postopanje delegatov nekaj obupen klic za jako nujno odpomoč. — Pričakujemo, da stavijo enake predloge tudi vsi drugi okrajni šolski sveti na Kranjskem!

Goriško učiteljstvo se pripravlja na boj. V zadnjem zasedanju goriškega deželnega zbora je bil sprejet zakon o regulaciji učiteljskih plač na Goriškem. Za zvišanje plač potrebno pokritje pa je hotel dobiti deželni zbor na na način, ki so bili glede njega vsi razumni ljudje mnenja, da je ves zakon o zvišanju učiteljskih plač mrtvorojeno dete. O tem smo v svojem listu že večkrat govorili in izražali bojazen, da zakon ne dobi najvišje sankcije. Žal, da se je uresničila naša slutnja. Vlada ni zakona predložila v sankcijo, zatorej ostane goriško učiteljstvo v starem, žalostnem gmotnem položaju. Jasno je, da je goriško učiteljstvo do skrajnosti razburjeno in da se pripravlja na odločne korake, da pride do svojih pravic! Pogumno in neustrašeno na boj!

Za proslavo Schillerja je poslal štajerski dež. šol. svet z odlokom z dne 2. maja t. l., števil. 4809, (als Zuwendung des steierm. Landesausschusses) po dva komada: »Friedrich Schiller (Sein Leben und Wirken von Fr. Frisch) in po dva komada Schillers Dichtungen in einer Auswahl v. Fr. Frisch tudi na slov. šole za šol. knjižnice. — Ali se ne bi vsaj za vse šole na Spodnjem Štajerskem enako postreglo s Prešernovo knjižnico? Dosledno bi bilo!

Iz seje ožjega c. kr. okrajnega šolskega sveta za goriško okolico dne 11. oktobra 1905. Potovalnemu učitelju v Št. Mavru g. Antonu Kutinu se je dovolil dopust za eno leto, da je šel za voditelja učiteljske pripravljavnice v Tolminu. Na njegovo mesto je prišel iz Vedrijana g. Moric Benič, v Vedrijan pa je bil začasno poslan okrajni učitelj g. Ivan Jug. Gdč. Marija Breščakova, učiteljica ženskih ročnih del za Čepovan, Vrata, Lokovec in Gorenji Lokovec se je odpovedala službi. — Nakazale so se petletnine nekaterim učiteljem. — Gdč. Marija Kovačič, učiteljica v Ročinju, se je odpovedala službi, ker se poroči; na njeno mesto pride začasno učit. kandidatinja gdč. Štefanija Stucinova. — Enemu učitelju se je dovolil predujem 200 K. Gdč. Frančiška Rjavčeva je dobila službo učiteljice žen. roč. del za Trnovo in Voglarje, pa s pogojem, da napravi meseca maja 1906 izpit in predloži zdravniško izpričevalo. — Dovolile so se razne naprave in poprave ter nakazala izplačila za izvršena dela v šolskih hišah. — Rešile so se nekatere vloge zasebnega pomena. — Sklenilo se je, predlagati pomnoženemu c. kr. okr. šol. svetu, naj se nakupi za šolske knjižnice 200 izvodov knjižnice »Slava Prešernu«.

B.

P. n. gg. okrajne šolske nadzornike prosim, da mi blagovolijo poslati za Letopis »Slovenske Šolske Matice« teme in teze, ki so obravnavale pri letošnjih okrajnih učiteljskih konferencah.

V Ljubljani, dne 18. oktobra 1905.

J. Dimnik,
nadučitelj.

Izkaz darovalcev za Žumrov spomenik. Gg. Jeglič Rud. 13:50 K; po 10 K Mayr Marija, Hubad Fr., Kokalj Rud., Majdič Janko, Pirc C., Rakovec Iv., Stiasny Lj., dr. Šavnik Ed., Šavnik K.; po 5 K Mayr Anica, Florian K., Mayr P., Nadrž Ign., Pavšlar Tom., Pokorn Fr., Suttner H.; po 4 K Kalinger Frd., Rohman V.; 3 K Polak Mici; po 2 K Hribar Frici, Lampret Ivan, Novomeščanka, Peterlin Fr., Polak Frd., Rozman Janko, Rus Ana, Šarc Alojzij; po 1 K Lampret A., Jagodic Iv., Rooss Rud. — Učiteljstvo radoljskega okraja 63 K (že izkazano). Slovensko dež. učit. društvo 20 K. Učiteljstvo I. mestne šole v Ljubljani 20 K. Učitelji in učiteljice: po 5 K Kragl Jos., Završnik K., Luznar Fr.; po 4 K Mally Ida, Pezdič Iv., Pipan Iv., Rus Vil.; po 3 K Krek V., Prevc Alb., Simončič Mar., Orehek Slavi 2:01 K, Ciuha Fr. 2:01 K, po 2 K Albrecht L., Bohinc Ivanka, Frantar Mar., Grčar Vik., Grundner Zof., Jaklič Julka, Jeglič Am., Jesenko Otko, Jurgovic Fr., Kmet Andr., Kovačič Ter., Krušič Pavl., Lampe Ivanka, Lapajne Iv., Lavtižar Fr., Miklavčič Janja, Petrovčič Ana, Repovš Iv., Rojina Fr., Schlaipach Mar., Štupca Iv., Završnik Rud., Štebi Alojzija 1:60 K, Frjan Leop. 1:20 K; po 1 K Dev Al., Flis Slav., Grmek Ant., Jezeršek Iv., Kiferle Iv., Knific L., Kos Ant., Križnar Jos., Kržič Fr., Mahkota Ant., Miklič K., Paternoster Ivanka, Potočnik Al., Primožič Jos., Rape Andr., Rooss Mar., Sprachmann Iv., Stanonik Mih., Svetlič Jos., Papa Fr. 90 h, Kramer Mir. 60 h. Stari spomenik 159:79 K, obresti 7:72 K = 550:25 K

Stroški: kamnosek	455:20 K
zidar	22:80 »
ključavničar	80— »
mali stroški	12:90 »
Skupaj	570:90 K
Dohodki	550:25 »
Primanjkljaj	20:65 K

Učiteljsko društvo kranjskega okraja.

Fr. Luznar, predsednik.

Štajerski deželni zbor se je sešel dne 18. t. m.

Dobro iver smo čitali v zadnjem »Škratu«. Glasi se: Marsikdo jo privede sčasom do visokih časti, ker ga niso o pravem času obesili.

»Učiteljske Novine« objavljajo v zadnji številki poročilo o VII. štajerski deželni učit. skupščini.

V Škocijanu pri Mokronogu slovesno otvoren dne 26. t. m. novo šolsko poslopje.

Pred izpraševalno komisijo za občne ljudske in meščanske šole v Kopru se začne prihodnji izpiti v ponedeljek dne 6. novembra t. l. ob 9. uri zjuraj.

Lepe razmere! V Rojanu pri Trstu bi morali otvoriti V. slovenski razred. Učiteljsko mesto je tudi že sistemizovano. Razreda pa ne morejo odpreti, ker nimajo prostora. Zato sta IV. in V. razred združena. In tako sedi skupaj 108 učencev! Na ta način bo kmalu rešeno tržaško šolsko vprašanje.

Na petrazredni ljudski šoli v Postojni je oddati do 28. svečana 1906. eventualno tudi do konca tekočega šolskega leta službo suplente. Nastop s 1. dnem meseca listopada t. l.

Kongres jugoslovanskih književnikov in časnikarjev se vrši dne 19., 20. in 21. prihodnjega meseca v Belgradu.

Razgled po šolskem svetu.

— **Vseučilišče v Belgradu** je slovesno otvoril kralj Peter dne 15. t. m. »Slovensko Matico« je zastopal odbornik g. Anton Trstenjak. Torej smo imeli pri tej kulturni slavnosti tudi Slovenci svojega zastopnika.

— **Srbske učiteljice v Bosni.** Srbske učiteljice v Bosni so — brez služb. Bosanska vlada je rajša nastavila mnogo tujih učiteljic. Tuja vlada protežira tujce.

— **Bosanski in hercegovski srbski učitelji** si prizadevajo, da bi se organizovali in se trudijo, da bi jim dovolili shod, kjer bi razpravljali o svojih stanovskih zadevah. Tozadevno prošnjo so že podali vladi. Shod nameravajo prirediti ali v Sarajevu ali v Mostarju.

— **Svoboda židovskim dijakom.** Iz Petrograda javljajo, da je ruski naučni minister dovolil židovskim dijakom, da se smejo vpisati na vsa ruska vseučilišča.

— **Nadzorovanje brez konca in kraja.** Berolinski dnevnik objavlja to-le izpoved nekega berlinskega rektorja: Nekega dne se mi je pripetilo, da sem dobil ta-le obvestila: 1. Gospod župnik M. je tu. Zeli nadzorovati verouk. Prosi, vzemite to na znanje. 2. Inšpektor telovadbe je v telovadnici. Rektorju javlja, da lahko pride, ako ga je volja, ali absolutno potrebno ni. 3. Nadzornica za ženska ročna dela pravi: Oprostite moji smelosti, toda nadzorovati moram gospico Z., ker mi je došlo nekaj pritožb. 4. Velespoštovani gospod rektor! Usojam se Vas opozarjati, da je danes prvi četrtek v mesecu, in dogovorili smo se, da preiščem zdravstveno stanje učencev. Bodite tako prijazni, pa naročite deci, naj bo ob 10. uri pripravljena za pregledovanje. Šolski zdravnik. 5. Rad bi nadzoroval g. H. V katerem razredu je? Okrajni šolski nadzornik. 6. Mestni šolski svetnik, referent v mestnem poglavarstvu: Kako je, gospod rektor? Kako je v šoli? Ali so vsi učitelji tu? Ni li nihče bolan? Ali ste zadovoljni z delovanjem gospodov in gospic? Kaj dela kandidat za rektorjevo mesto, g. R.? Rad bi ga nadzoroval, da vidim, ali ga naj priporočim. Odvedite me k njemu! Nimam mnogo časa! — »Še ena ura do konca pouka«, zdi huje rektor, »a sprejeti moram še deželnega šolskega nadzornika, predložiti moram ministrskemu svetniku spise v revizijo in predstaviti se moram nadzorniku risanja«. — To je pač nekaj preveč dobrot za en dopoldan. Kaj pravite, gospodje Flachsmanni?

Petje in zdravje. Petje ugodno vpliva na globokost dihanja, razširja s tem dihanje in krepi mišice. S tem, da se v pomnoženi meri menjuje zrak in izloča voda, se povzdigne splošna preosnova; tek in žeja se pomnožita; hemoglobinska vsebina mrtvih krvnih teles raste; izdatno gibanje prečne mreže in trebušne stene podpira prebavo. Tudi na razvoj hrklja samega, na nos in na goltanec vpliva petje jako ugono, sluh se poostri itd. Zveze med petjem in splošnim zdravjem so vsakovrstne, tako da smatra dr. Barth petje kot obrambo proti kroničnim pljučnim boleznim, kot nadomestilo pnevmatične terapije, kot važen faktor v zdravljenju srčnih boleznih itd.

Nil meri od Riponovih padhev v sredji Afriki do ustja pri mostu Rosetu v spodnjem Egiptu 5589 km. Tako je izračunal angleški geograf Lyons.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1340.

Kranjsko.

Na dvorazredni ljudski šoli v Ratečah se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno eventualno začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je poslati službenim potom tukajšnjemu uradu do 15. novembra 1905.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Radovljici, dne 3. oktobra 1905.

Št. 2208.

Na dvorazredni ljudski šoli v Podkrajju se razpisuje s tem drugo učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje se imajo predpisanim potom tu sem vlagati do 10. novembra 1905.

Tudi morajo prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni službi, z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 9. oktobra 1905.

Št. 1664.

Na ljudski šoli pri Sv. Vidu nad Cerknico se razpisuje s tem drugo učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se vlagajo semkaj predpisanim potom do 12. novembra 1905.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 11. oktobra 1905.

Št. 1085.

Štajersko.

Na enorazredni ljudski šoli v Skomrah je popolniti mesto učitelja-voditelja z dohodki po II. krajnem razredu.

Pravorečno prevedene prošnje se morajo v predpisanem uradnem potu do 15. novembra 1905 vložiti pri krajnem šolskem svetu v Skomrah, pošta Vitanje.

C. kr. okrajni šolski svet v Konjicah, dne 7. oktobra 1905.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid Učiteljskemu konviktu Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: »Učiteljski konvikt«, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, Sv. Petra cesta št. 6.
2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
4. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
5. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
6. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
7. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod Trančo.
8. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
9. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
10. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo »Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev«.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu »Svoji k svojim!« podpira v prvi vrsti te tvrdke.

V zalogi tiskarne Družbe sv. Mohorja v Celovcu

je ravnokar izšel

Anton Janežičev

nemško-slovenski slovar

(Deutsch-slovenisches Hand-Wörterbuch).

Četrti, predelani in pomnoženi natis

pridil

Anton Bartel

1905.

Cena: mehko vezan K 6, trdo vezan z usnj. hrbtom 7-20 K.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu

ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-

novjših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Vydrova tvornica hranil, Praga VIII.

izdeluje in priporoča

Vydrovo žitno kavo.

Juhni pridatek znamka »Vydra«.

Juhne konserve (grahove, lečne, gobove in riževe).

Oblati (specijaliteta: »Dessert délicat« in masleni oblati).

Šumeči limonadni bonboni »Ambo«.

Dišava za pecivo »Buhtin«.

== NAPRAVITE POIZKUS! ==

Kolekcija vseh teh izdelkov 3 K 20 h in poština.

Šolske tiskovine

priporoča

**tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.**

Ravnokar je
izšel

Ravnokar je
izšel

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na
Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z
osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1905/06., XII. letnik

Sestavil L. Jelenc.

Cena: Za 75 učencev 1 K 40 v, za 100 učencev 1 K 50 v
za 125 učencev 1 K 60 v, za 150 učencev 1 K 70 v.

Ročni zapisnik je prevzela letos »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« od gosp. Štef. Primožiča v svojo last.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v tiskarni **Dragotina Hribarja** v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak **četrtak** od 11.—12. ure dopoldne in vsako **soboto** od 5.—1/7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem **hranilnih vlog** po 4.32%, oddaja **posojil na osebni kredit** po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober **porok in plačnik**, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljavi 20 h v poštinih znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

Sodelovanje učiteljev pri vsakdanji brzobjavni vremenski prognozi.

Lansko leto smo dobili na šolska vodstva dopis c. kr. okrajnega glavarstva z dne 27. julija 1904, št. 15.801, ki nas vabi, da po odloku c. kr. deželne vlade z dne 22. junija 1904, št. 11.939, pospešujemo želje c. kr. kmetijskega ministrstva in razširjamo vsakdanjo vremensko prognozo ali prerokbo tem potom, da jo zapisujemo na nalašč za to napravljeno desko, ki naj bo obešena na vidnem mestu, dostopnem ljudstvu, da se to seznanja, kakšno bo vreme, vsaj približno, jutrišnji ali pojutrišnji dan.

V letnih mesecih se odpošlje ob 2. uri popoldne brzobjavno poročilo na vse brzobjavne postaje Avstrije. To poročilo je sestavljeno iz osmero šifriranih besedi, ki imajo po 5 črk; vsaka teh črk znači približno vreme do večera prihodnjega dne, in sicer prve štiri črke; zadnja črka znači vreme celo za drugi dan. Za nas ima pomen 6. šifrirana beseda, ker je naša domovina uvrščena v VI. okraj. Vsaka petero črk v besedi ima svoj pomen, to nam pojasnuje »ključ« na posebni tabeli, ki ima pet predalov. Prvi predal nam naznanja »nebo in padavino« ter ima 17 raznih vremenskih prerokb, ki so zaznamovane s črkami. Če je v šifrirani besedi n. pr. a, kaže nam po ključu v tem predalu lepo vreme; črka s slabo vreme z deževjem.

V drugem predalu so znaki za veter in tu je 9 črk; črka a pomeni neugoden krajevni veter, črka l burjo; v šifrirani besedi velja to druga črka. Tretji predal naznanja v 18 variacijah temperaturo. Četrti predal v 17 variacijah »natančneje določevanje«, n. pr. izprva še lepo, potem vremenski preobrat; jutranja megla i t. d. Peti predal »neobvezen poizkus prerokovanja za drugi dan« ima pa 20 raznih prerokb; n. pr. dež, sneg, lepo vreme, slabo vreme i t. d.; za ta predal je peta črka v šifrirani besedi.

Taka brzobjavka, v družbi s kurzno, dospe najkasneje do 5. ure popoldne v vsak kraj, kjer je brzobjavni urad. Uradnik izpostavi šifrirano besedo na vidno, ljudstvu dostopno mesto

poleg že prej omenjene tabele ali tolmača. Na kmetih se sedaj še pač malokdo zanima, da bi šel na pošto gledat to brzojavno vremensko prognozo. Jaz si v tem slučaju pomagam na prav preprost način. Deček, ki gre vsak dan mimo pošte v šolo, dobi pri gospici poštarici listek s šifrirano besedo. Naša gospica poštarica je glede tega prav vljudna in postrežljiva, in upam, da je večinoma povsod tako. Jaz pa ne zapišem gole šifrirane besede na desko, ampak jo kar iz zraven obešenega ključa raztolmačim. Ob nedeljah in praznikih pa ni brzojavnih vremenskih naznanil.

Te brzojave pošilja c. k. osrednji urad za meteorologijo in geodinamiko na Dunaju na podlagi 143 poročil, ki se dopoldne zbirajo iz vse Evrope. Z gotovostjo se sme reči, da je ta prognoza v 85 med 100 slučajih popolnoma prava.

V kraju brzojavnih postaj naj bi se s tem bavila kmetijska, turistovska in društva za tujce, ker za te je res prave važnosti. Da se pa to splošno uvede, je povabljen zopet učitelj, ki ga skoro za vse uporabljajo; seveda storiti mora to brezplačno, kakor še marsikaj družega; če ga bodo pa kdaj povabili na udeležbo pri razdelitvi večjih plač, o tem gotovo ne dvomim sam.

Vremenska prognoza pa ni ravno pridobitek sedanjega časa, ampak je stara kot človeštvo samo. Ljudje so si od nekdaj prorokovali na vse mogoče načine slabo ali deževno vreme, in sicer po organskih in anorganskih bitjih, osobito po lastnem telesu in raznih občutkih na posameznih udih. Kakšno bo vreme, čujemo večkrat vprašati? Na to nekaj odgovorov, n. pr.: Dež bo, žabe so močno regljale. Nič prida ne bo, ker me je trgalo po nogi. Lepo bo, rega je bila na lestvici. Muhe so bile kaj sitne in škrbine so me bolele, zato bo dež. Ta je videl zopet lezti črnega polža, oni trdi, da se je odprla bodeča neža. Jako huda za slabo vreme so pa kurja očesa. — Večkrat je menil res prav ta ali oni.

Veliko ljudi se pa ravna po vetru in oblakih in ti ravnaajo približno še najbolj prav. Komu ni znana »kapa« na našem Krimu? Marsikateri Ljubljčan se ozira zjutraj z zaupanjem na Krim; ako ima ta »kapo«, to je če je v megli, ne pojde na izlet, ker je Krimova kapa znamenje za dež; in marsikdo je v tem dodobra prepričan. Ali Krim je tudi hudomušen. Pravijo, da začne še kdaj bljuvati in metal bo Ižance in šoto. Da je res hudomušen, sem izkušal tudi že sam. Zjutraj, ko sem šel v Ljubljano, je bil Krim čist in ni imel kape; a ko sem se vračal, me je pralo, da sem bil moker zunaj in znotraj, doma je bila celo ploha. Ostal mi je suh edinole žep, kakor navadno pri učiteljih.

Po časopisih beremo prerokbe Falbove, ki veljajo za več let naprej; a neki Novak je našel tam v Ameriki cvetico, ki prorokuje vreme.

Najzanesljivejši prerok za vreme je pa našemu ljudstvu »Pratika«, bodisi stara Blaznikova ali pa Kleinmayerjeva. Ta mala lična knjižica se dobi povsod za malo vinarjev. Otroci jo imajo prav radi, nanjo se pa razumejo tudi ljudje, ki se niso nikdar kaj učili v šoli. Za take je »Pratika« pravi »univerzum« glede vremena. Vreme je tu določeno za vse leto, za vsak dan posebej — seveda samo na papirju — a zaupanje v pratiko še ne bo izginilo tako hitro.

V vsakem kraju je bil kdo, ki se je posebno razumel na vreme, seveda le kak star človek; kak kmetič na živežu, župnik, pa tudi učitelj. Če so ti opazovalci zadeli pravo, so dobili ljudje zaupanje do njih in jih čislali kot posebno učene

osebe. Da bi pa učitelj dobil za taka prerokovanja kaj več nagrade (v podobi bere), o tem stare kronike molče, menda ni bila radodarnost do učiteljev nikjer v navadi, kakor še tudi zdaj ni.

Za določanje vremena se je pridobil velik korak z iznajdbo barometra. Ta se ravna ravno po zračnem tlaku, zatorej pa živo srebro v njem pada ali se vzdiguje.

Oton pl. Guerike, župan v Devinu, je bil prvi, ki je rabil barometer, kakršen je še dandanašnji v rabi in je vsakomur umljiv, le neki sluga ni še razumel, kaj ta priprava pomeni. Gospod je poslal slugo, naj gre pogledat v sobo, če je barometer padel. Sluga se vrne in odgovori prav modro: Ne, barometer ni padel, ampak visi trdno in dobro na žreblju.

Poleg raznovrstnih barometrov, aneroidov in higrometrov napravljajo tudi vremenske hišice, ki jih vidimo obešene večkrat med okni. Na okrogli lepenkasti ploščici sta postavljena možiček in ženica; oboje visi na struni, tako da se prosto giblje. Če je možiček zunaj, pomeniti to slabo vreme. (Docela verjetno: če sem predolgo odsoten, me čaka doma slabo vreme) Ako je ženica zunaj, naznanja to lepo vreme. (Tudi pravilno, ker se ne more jeziti nad možem, ki je z njo ali pa doma za pečjo). Pri taki vremenski hišici je vzrok vrtenja možička in ženice zračna vlaga, ki je zanjo struna občutljiva.

Pri vremenu ima pa tudi svojo besedo luna v svojih posameznih fazah, osobito na vihar, nevihto in tok vetra. Kmetovalec čisla luno in se ravna prav mnogokrat po nji. Fantje vasujeje najrajši pri svitu blede lune. Prešeren in Vilhar sta opevala luno, in še mnogo drugih ima luno posebno včisljiv, in najsi je potem mesec, luna ali lunica. Nekateri ljudi mesec vodi, ti so mesečni. Druge zopet luna trka, posebno ob gotovih časih.

Ker pa ne znajo še vsi ljudje brati vremenskih prerokb, napisanih na tabli, ali pa so slučajno pozabili doma očala, se tudi vremenske prognoze signalizirajo optičnim potom, kjer je torej znanje branja odveč, tudi ušes ni potreba, ampak samo oči brez očal; osobito je to dobro za ljudi, ki so daljnovidni.

V optično naznanjevanje vremenske prognoze služijo štiri geometrična telesa. Ta telesa so vsaj $1\frac{1}{2}$ m³ v obsegu velika, spletena iz vrbovih šibic, da se lažje vzdigujejo; poobarvana so z živo barvo, beto ali rdečo.

V to služijo: kocka, valj, krogla in stožec. Telesa sama na sebi ali medsebojno združena naznanjajo razna znamenja, kakor preje šifrirana beseda, zato mora biti tudi tolmač. N. pr. kocka sama = lepo vreme; sam valj = slabo vreme s padavino; krogla = izpremenljivo; kocka in vrhu stožec = lepo vreme in nagib k nevihti; krogla in pod njo kocka = izpremenljivo ali naposled lepo itd.

Podal sem torej majhno sliko o vremenski prognozi, ki jo vedno zapisujem doma. Vesel sem, da se ozre marsikdo na tablico in bere, tembolj kadar prognoza ugame pravo. Upam, da dobe ljudje še več zaupanja v to napravo, ki je zdaj še nova, a se zna v marsikaterem kraju udomačiti.

Najlepša pa bo prognoza tedaj, ko se bo učiteljstvu naznanila vesela vest, da mu je izboljšano njegovo slabo materialno stanje, da bo lažje dihal in posvečeval svoje moči v spas milega naroda!

Studenec-Ig, meseca julija 1905.

Franc Ks. Trošt.